

„EDINOST“
Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanih ob sobotah, četrkih in sobotah. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesce . . . 3.— „ „ „ 4.50 za pol leta . . . 6.— „ „ „ 9.— za vse leto . . . 12.— „ „ „ 18.—

Narodnina je plačevati naprej na naročbe brez priložne narodnine se uprava ne ozira.
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se računajo po tarifi v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javno zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, kor nfrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Narodnina, reklamacije in oglase sprejema uredništvo ulica Molino picolo št. 3, II. nadst. Narodnina in oglase je plačevati leco Trst. Odpriete reklame cije so proste poštine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„P edinosti je moč“.

Razmere na Primorskem.

(Govor posl. dr. Laginja, v seji zbornice poslancev dne 13. maja 1897.)

(Dalje)

Videči, da nas ne brani več absolutno nikdo, zasnovali smo to morda zadnje parlamentarno obrambeno sredstvo.

Na oni drugi strani je bilo rečeno, visoka vlada naj bi poklicala na odgovor provzročitelje teh nasilnih činov. Jaz vam podam dokazov, kdo so ti.

Ako bi hoteli poklicati na odgovor resnične provzročitelje, potem bi morali razpustiti velik del občinskih administracij v Istri, vse one, ki se nahajajo v italijanskih rokah (Dobro!), nadomestiti jih po nepristranskih možeh ter uveljaviti zakon in pravico.

Hotelo se je — saj je bilo to čisto odkrito — glede provzročiteljstva namigniti bolj na desno od gospodov; ne, absolutno ne, in ako visoka zbornica le količkaj zaupa moji častni besedi, potem vam prisegam se svojo častno besedo, da ne jaz in ne noben drug strankar v Istri ni na noben način česa provzročil od vsega onega, kar se je godilo zadnje dni.

Pač, še jedno nalogo sem si bil naložil, to je res, da se je oborožena množica kmetov, ki je stala pred Porečem, ustavila tam in da ni šla dalje, temveč se je popoludne, po dovršeni volitvi, vračala domov popolnoma mirno in vskljkaje „Živio Fran Josip I., živelja kuča avstrijska!“ (Prav dobro!)

To svojo nalogo sem spolnil (Pohvala), toda ne mislite nikar — tudi to moram izjaviti — da bodem vedno delal to uslugo vaši stranki in vašemu prebivalstvu, marveč bi se utegnulo zgoditi nasprotno.

Sklicevali ste se na zadnje dogodke v legitimacijskem odseku, da bi dokazali našo, seveda le namišljeno drznost, našo zlobnost in kar hočete še drugega. V legitimacijskem odseku se je posto-

palo na predpostavi, da je primorske volitve izročiti onim gospodom, ki so več ali manj večji onim jezikom (Prav dobro!), v katerih so sestavljeni dotični spisi.

A ravno ta okolnost, da se gospodje in njih najtesnejši zavezniki čutijo toli ogorčene in razburjene n. pr. na dejstvu, da se je izvolitev gospodov poslancev Hortisa in Mauronarja izročila moji malenkosti in ona gosp. poslanca Bartolija spoštovanemu tovarišu Ferjančiču, ravno ta okolnost nam po mojem menenju podaja dokaz, da vest gospodov ni čista. (Pohvala.) Ne, Vaša vest glede verifikacije volitev ni čista in ne more biti čista, kajti v dež. zbornici v Poreču ste nam opetovano dali dokazov, da jednoglasno niste odobrili volitev (Čujte! Čujtel), zoper katere ni bilo protesta. (Čujte! Čujtel)

Tak dokaz ste podali v Trstu nedavno temu, ko niste odobrili istotako neoporekana, skoro jednoglasne volitve poslanca Nabergoja, ukljub predlogu komisije in s pomočjo členov iste komisije. (Čujte! Čujtel)

O da, tam izvršujete svoje idejale (Živa pohvala in ploskanje na desni!), tu seveda ne smete kazati takih idejalov, ker bi tu — tudi ko bi bili mi v manjšini nasproti vam — ne našli pripravljenih zastopnikov drugih narodov Avstrije za taka neodobrenja. (Posl. Mayreder je vskliknil nekaj. — Nemir v zbornici.)

Kar ste mislili sami pri sebi, to hočete podtakniti nam. Toda, uverjeni morete biti (Posl. dr. Mayreder je zopet vsklikal. — Živahen nemir.) da, ako poročevalec in odsek najdeta v volitvah spoštovanih poslancev Bartolija, Mauronarja, Hortisa in drugih (Klici Laginje!) — tudi Laginje, toda jaz je nisem vsprejel, je nisem mogel vsprejeti moje izvolitve (Živahna veselost) — takih nezakonitostij in pregreškov zoper zakone in moralo, kakoršne mora kaznovati zbornica, bode poročevalec vršil le svoje sveto pravo in svojo sveto dolžnost, ako poreče, da gospodje naj gredo domov. (Živahna veselost na desni.)

ga togotili izborni zajutreki, katere je užival na boulevardu za časa gledališkega ravnateljstva svojega.

Njih račun je znašal dvesto in petdeset frankov, katere je imel plačati koncem januarja. Da bi ga upniki čakali še dalje, tega se ne more nadejati, zato mu je v svarišnjem klicu višnjelega možička mraz pretresel ude od strahu...

Samo jeden dan še do plačevanja! v jednem dnevu mora preskrbeti tistih dvesto in petdeset frankov! Ako se mu ne posreči jih dobiti, pride na boben vse, kar imata! Borno pohišeje — vedno isto, odkar sta si uredila gospodarstvo — ki pa se jima je vendar priljubilo zaradi mnogih veselih in žalostnih spominov, naj je bilo še tako nepriljavno in nedostavno; dolga delavna miza za ptice in hrošče, kjer je na koncu Delobelle že dvanajst let zaužival svojo večerjo; Zizin velik naslanjač, katerega roditelja nikdar nista mogla pogledati brez solza, ker je imel na sebi še vedno nekaj sledu nihože ljubljene, njenega gibanja in držanja, kadar se je naslonila vanj sanjaje in delaje — vse bode prodano. Uboga mati tega gotovo ne preživi, da jej izginejo vsi ti dragi spomini.

V teh mislih se je premetaval po postelji nesrečni igralec, žigar trdokorna sebičnost vendar ni mogla vedno braniti grizenja vesti: globoko je vzdihoval ter imel neprestano pred očmi blede o-

Ako pa se ne najde ničesar sličnega, potem bodite uverjeni — in tega si ne pustimo odrekati — da imamo mi, četudi kmečki sinovi, toliko poštenja v svojem srcu in vesti, da bodemo predlagali, da se volitve odobre. (Živahna pohvala na desni.)

Nočem zadržavati visoke zbornice s podrobnostmi, katerih sem nabral v obilici. Ura je že pozna in več gospodov je že navajalo takih podrobnostij. Omejiti sem se hotel na glavne točke, o katerih sem menil, da jih moram navesti v ilustracijo.

Z one (leve) strani (govornik je kazal na italijanske poslance) se je stavilo vprašanje do nas: Kedaj so italijanski duhovniki rabili cerkev in propovednico kakor agitacijsko sredstvo? Kedaj? Odkar vrše svojo službo med slovenskim ljudstvom! Dozdeva se, da spoštovani dr. Rizzi v kolegiju, v katerem se je učil, ni imel pri rokah vseh onih del in knjig, ki se tičejo naše ožje domovine. Toda, poznal bode gotovo velikansko delo Farlatija „Illicum sacrum“. Tam se more prepričati, da je bilo pred 250 ali morda več leti v jedini škofiji poreško-puljski mnogo župnij, kjer je bila liturgija rimsko-katoliškega prebivajstva slovanska liturgija, njih narodni jezik. Dandanes ni nobene take župnije več. To je ravno, da sti se sama propovednica in cerkev že stoletja upotrebljevala za agitacijske in političke namene.

Rečeno je bilo nadalje, kedaj da so Italijani pretili lastnini, sekali trte? Na to sem že odgovoril. Toda, tudi iz najnovejšega časa morem dati odgovora na to in tu prosim spoštovanega tovariša Pfersche-a, da bi nekoliko spremenil svoje nazore o naših agrarnih razmerah. Jaz mu ne štejem v zlo, da ni posvečen v tajnosti razmer tako male dežele, saj tudi meni niso popolnoma znane razmere dežele, iz katere prihaja on. Ni res, ali pa je res le po jako malem odlomku, da so naši hrvaški kmetje po Istri koloni italijanskih veleposestnikov. Ne. Nima mnogo zemlje vsaka

brazek svoje Desireje in proseči pogled, ki ga je umirajoča upirala vanj, preseča ga: „Odreči se... odreči se!“ — A čemu naj se odreče? Umrla je, ne da bi to povedala, a Delobelle je slutil, kaj je hotela reči in v njegovo doslej neomajeno zaupanje se je urinil nekov dvom, nekov nemir, ki se je to grozno noč združil z njegovimi denarnimi skrbmi ter ga grozno mučil.

„Dan plačila! dan plačila!“

To pot je višnjeni možiček svoj preteči opomin zaklical v dimnik malega gospoda Chébea.

Gospod Chébe se je namreč nekaj časa sém spuščal v znatne kupčije, ki so bile sila nedoločne in se požirale mnogo novcev. Že večkrat sta bila prisiljena Sidonija in Risler, poplačati očetove dolgove ter vselej sta storila to z izrecnim pogojem, da bode odslej miroval ter da ne bode delal nobenih kupčij več. A ti mali ladjelomi so mu bili neogibno potrebni, ga delali čilega in pogumnega. Kadar gospod Chébe ni imel denarja, je oddal svoj podpis, katerega je sploh sila zlorabil, vedno računaje na dobiček svojega podjetja, da z njim poplača dolgove. Le to je bilo hudo, da dobiček nikdar ni hotel priti, dočim so podpisane menice z obupno točnostjo prihajale nazaj h gospodu Chébeu, v nekaterih mesecih, prepotovavše ves Pariz, vse črne brezbrojnih, potoma nabranih hijeroglifov. (Pride še.)

PODLISTEK

Fromont mlajši & Risler starši.

114

ROMAN.

— Francoski spisal Alphonse Daudet, preložil Al. B. —

Med tem, ko se je on premetaval v skrbeh, ne da bi mogel zatisniti oko, je hodil višnjeli možiček še drugod ter stresel možnjo in verižico tudi nad podstrešno sobico na boulevardu Beaumarchais, kjer se je bil po Desirejini smrti nastanil sloveči Delobelle s svojo ženo.

„Dan plačila, dan plačila!“

Male šepalke niso varale slutnje. Ko je odšla ona, gospa Delobelleova ni mogla več dolgo delati „ptic in hroščev“. Oči so jej popolnoma opešale vsled neprestanega joka in preveč so se jej tresle stare roke, da bi delala kolibrije dovolj živahne. Naj se je še toliko trudila, male stvarce so imele borno, žalostno podobo. — Ko je morala opustiti to opravilo, je pričela vrla žena šivati, popravljala čipke in vezenja ter je polagoma postala navadna delavka. A s tem zaslužkom, ki je bil čedalje manjši, je mogla poplačati jedva najpotrebnejše izdatke za gospodinjstvo, in Delobelle, kateremu je žalostni stan igralca in partibus provzročeval neprestanih stroškov, je bil prisiljen delati dolgove. Dolžan je bil krojaču, črevljarju, trgovcu, ki ga je zalagal s perilom; najbolj pa so

dražina naša, mi imamo več kamenja, nego zemlje, toda vsaka družina ima nekaj, kar imenuje svojo last (Veselost) in nam so se povodom volitev poprej sekale trte nego Italijanom. (Veselost.)

Tako so se n. pr. rezale trte Ivo Duda, kmetu v Zlapanu, občine Sanvičenti, dolgo pred dogodki, katere so navajali gospodje, pa vendar povodom volitev. Ivo Duda je bil pristaš moje kandidature, in onega dne, predno se je zgodilo to, se je on v Sanvičenti, torej v krajni občini, prepiral z nekim signorom o tem, da sili svoje napol-kolone — kajti ti imajo nekaj svojega — in svoje dolžnike, da morajo glasovati za italijansko stranko.

V noči med 9. in 10. februarjem so se sekale trte istotako jednemu volilcu, naklonjenemu moji kandidaturi, Svetku Zepinu v Vabrigi. A ne le to. Sekali so mu trte in postavili so mu križ sredi njive. Kaj da pomeni to, to bodo razumeli gospodje, ki so mnogo čitali o Camora maffia (Maffia so zveze v Siciliji za upor proti redu in v varstvo nezakonitosti) in sličnega. Postranski bodi omenjeno, da je Svetko Zepin, dasi precej dober posestnik, ni imel volilne pravice ni v peti, ni v četrti kuriji, in da je ljudstvo v vsej svoji bedi delalo dovtype, da Zepin še ni polnoleten, vzlic svojim 40 ali 50 letom. (Pride še.)

DOPISI.

Dunaj. (Razmere med visokošolci.) [Izv. dop.] (Dalje.) V čitalnici „Slovenije“ visi lepa Rovšekova fotografija pevskega zboru „Glasbene Matice“, zboru, ki je pod vodstvom vrlega Hubada toli proslavil našo pesem na carskem Dunaju. Že pogled sam na to odlično pevsko armado naj bi opominjal slednjega člana-pevca, pohajajočega „Slovenijo“, da je že skrajni čas, da bi se tudi mej slovenskimi visokošolci zasnovovalo dobro organizovano, na trdni temelj postavljeno slovensko akademično pevsko društvo. Izgovarjati se pač ne more tukaj nihče, da ni dovolj, into vrlih pevskih močij mej našimi akademiki; izgovarjati se ne more nihče, da manjka potrebnih muzikalij, ker teh nudi „Slovenije“ arhiv vsakemu pevcu v obilici. Treba se le otresti one proklete mlačnosti, zavzeti se za to prelepo misel — in imeli bi kmalu pevski zbor, ki bi vsaj v malem nadaljeval tradicijo naše pesmi, tradicijo, započeto tu na Dunaju po „Glasbeni Matici“. Ta zbor naj bi o prigradnih prilikah slovesno pokazal in dokazal Dunajčanom, da so Slovenci še pevski narod, da še negujejo to dično cvetko-pesem domačo, in da se ne plaše ni truda, ni zgube časa, samo da tedaj, kedar nastopajo s svojim petjem, častno izvrše svojo nalogo, izvrše tako točno, da jim niti razvajeni Dunajčan ne more očitati ničesar, temveč se le priznalno izraziti o njih petji. Z ustanovitvijo stalnega pevskega zboru bi pač zopet pričarali nazaj one prelepe čase, ko so slovenski akademiki pod vodstvom Davorina Jenka s svojim petjem budili na Dunaju občo pozornost in polnili gostilne z občinstvom, v katerih so peli. Tak zbor bi pač najpreje „Sloveniji“ priboril oni ugled, ki ga je uživala pred časi baš radi izbornih svojih pevcev; tak zbor bi sploh spravil društveno gibanje v pravi tek. „Slovenija“ bi potem pač ne dremala več, temveč žila čvrsto žitje. —

Slovenci smo mal narodič. A boriti se imamo z mogočnimi nasprotniki. Naj nam v teh bojih ne upada pogum ob misli na skromno število naše. Tu se oklepajmo dragih nam bratov onkraj Sotle — Hrvatov, vzgledujmo se na žilavosti Čehov, mislimo na ostale naše slovanske sorodnike. Pesnik pravi pač po pravici:

Če sam je, pasti mora še junak:

A kogar broj tovarišev podpira,

Pogum mu rase, dasi je šibak.

Živo se torej zavedajmo svojega sorodstva z drugimi, mogočnimi slovanskimi narodi, zavedajmo naj se tega sorodstva v zlasti slovenski akademiki, ki bodo skoro morali prevzeti boj za narodne svetinje v domovini; trd boj, ki jih bude potrl, če jih ne bo navdajala in polnila sladka zavest, da štejemo na zemlji milijone bratov, ki sočustvujejo z nami, ki se radujejo naših pridobitev, nas tolažijo v bedi in nesreči in so pripravljene, pomagati nam. Z ozirom na to naj se slovenski akademiki tesneje oklenejo visokošolcev drugih sorodnih narodnostij, družijo naj se žnjimi in s tem večim navdušenjem

pripravljajo na sveto narodno delo. V prvi vrsti naj bi stopili v ožjo zvezo s češkimi visokošolci. Od teh naj bi se učili žilavosti, organizovanega delovanja, jedinstva in sloge, ko se gre za narodni blagor; v nemali naj bi se ob pogledu na lepe vspehe, ki so jih dosegli oni. (Glej Murkov spis v letošnj. Letopisu v narodopisni razstavi v Pragi, ondi se v glavnih potezah slika narodno delo čeških dijakov v obče, a posebe še njih trud in zasluge za narodopisno razstavo). Bratimo se torej s slovenskimi visokošolci, učimo se njih jezika, pohajajmo njih shode, razodevajmo si mej sabo naše težnje in skušajmo pridobiti si pristno narodno mišljenje ter otresti se nemških nazorov, ki smo se jih nalezli v naših srednjih šolah!

(Zvršetek pride.)

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 2. junija 1897.

Državni zbor. Ne hvali dneva pred večerom! Ali pa: ne obetaj meritorne razprave o odnošajih na Primorskem, čeprav je ta razprava postavljena na dnevni red. To smo doživeli mi večeraj. Govorili smo o razpravi kakor gotovi stvari, a te razprave ni bilo! Obstrukcija zahteva za se toliko časa, da ga ne preostaja za resne razprave. Razprava o odnošajih na Primorskem se torej tudi večeraj ni vršila. Včerajšnja seja je bila znamenita in pomembna. Evo nekoliko poročila. Potem, ko je siloviti German in žaljivec Pessler v interesu svoje ljube osebe izrekel svoj pater peccavi, podanih je bilo več izjav o položaju in o vzrokih istemu. Nemški veleposestniki obžalujejo, da je tako nizko padel naš parlamentarizem, želeli bi, da se zopet omogoči zakonodavno delo s tem, da se odpravijo vzroki razburjenju Nemcev, kar bi se glasilo v umevni slovenščini, da naj se odpravijo jezikovne naredbe. Izjava nemških veleposestnikov graja tudi postopanje obeh podpredsednikov. Tudi izjava naprednjakov obsoja postopanje obeh podpredsednikov. Drugačna je izjava večine, ki jo je prečital posl. Ebenhoch. V tej izjavi se izreka priznanje podpredsednikoma. (Viharno ploskanje na desnici). O kakem nezakonitem postopanju predsedništva ni smeti govoriti. Veliko bolj bi bil opravičen protest večine radi nespoštovanja dostojnosti, radi oviranja parlamentarnega delovanja na škodo davkoplacvalcev, — proti obstrukciji. Med čitanjem te izjave je bilo seveda raznih intermezzov. Znani volk, pardon Wolf, je zakričal Ebenhochu: „To izjavo naj bi bil prečital kak Poljak, ne pa Nemec. Vi, kakor sin nemške matere, bi se morali sramovati takega postopanja!“ Jurij Schönerer Veliki pa je vskliknil: „Kmetje bi vas poslali k vragu, ako bi bili bolj vzbujeni!“ Wolf zopet: „Poljaki nam jemljejo naš denar, Čehi pa parlamentarne pravice!“ In potem isti Ebenhochu: „Izdajalec naroda! To je sramota!“ In grofu Badeniju: „To je drznost, da ste še na tem mestu!“ Grof Baden je ustal in je odšel iz dvorane. Po prečitanju te izjave večine se je oglasilo več nemških poslancev, ki so protestovali proti istej. Schönerer je vskliknil, da bodo Nemci ovirali parlamentarno delovanje z vsami sredstvi, dokler se ne odpravijo jezikovne naredbe.

Potem pa je podpredsednik dr. Kramar energično zavrnil vsa očitanja. Predsedništvu da je dolžnost varovati dostojanstvo zbornice. Naj le napadajo kakor hočejo, mi se vendar ne odpovemo svoji stvari. Ako nam pridete brutalnimi zahtevami, se bomo že znali braniti. Med vriščem in hropom se je pretrgala seja za dve uri. — V nadaljevanju seja se je vsprejelo več obstrukcijskih predlogov, seveda glasovanjem po imenih. Na predlog posl. Kaizla so se vsprejeli razni predlogi kakor nujni. Koncem seja je predlagal kričač Schönerer, da naj zbornica izreče predsedništvu popolno nezaupanje in naj položi svojo čast.

Po tem junaškem činu velikega Grmana se je zaključila seja, ki je trajala več ur.

K položaju. Bližamo se h koncu. Danes ali jutri boe zadnja seja zbornice poslancev, ako smemo verjeti današnjim vestem. Tako hoče baje večina na desnici. In ako bi se vlada ne hotela udati tej želji, potem poda večina izjavo, da se ne more več udeleževati parlamentarnega dela. Potem bi bila vlada prisiljena odložiti posvetovanje. Nekateri mislijo celo, da se posvetovanja ne odložé samo, ampak, da se sesija zaključi. Na to bi kazalo tudi dejstvo, da se desnica jutri zbere na skupen banket.

Torej se bližamo h kraju! Hitro, res hitro se je jelo vrteti kolo naših avstrijskih odnošajev! Kje se ustavi? Kje boe izhod iz teh homatij? To bi moralo iti po glavi onim, ki so v svoji srčnosti izpodrezali žile avstrijskemu parlamentarizmu, onim, katerim se je bati vsake spremembe. Nam se ni bati, ker vemo, da spremembe morajo priti na našo korist in na korist države. V tej nadi pričakujemo mirnim srcem nadaljnjih vesti z Dunaja.

Zoper obstrukcijo! Z ozirom na včerajšnje našo notico o dejstvu, da že prihajajo protesti od strani nemškega ljudstva proti obstrukciji, dodati nam je, da se hoče odposlati peticija avstrijskega obrtnega stanu državnemu zboru, glaseča se tako:

„Podpisani priznavajo odkrito, da je njihovo navdušenje za parlamentarizem že na jako nizki stopinji; trpeče ljudstvo je prišlo že davno do izpoznanja, da se mora zastopanje njegovih gospodarstvenih interesov enkrat za vselej ločiti od zastopanja političnih in narodnostnih zadev. Prva je skrb za vsakdanji kruh, ki sili ljudstvo, da obrača svojo pozornost na rešitev gospodarskih vprašanj pred vsemi drugimi stvarmi. Ako bi se to ne počevalo od strani gg. poslancev, ukrene se o bodočih volitvah nekaj potrebnega. Nadejaje se, da visoka zbornica itd. itd.“ — Tako pač mislijo tisoči in tisoči plačujočih mas v tem trenutku, ko se v drž. zboru na brezvesten, nezaslišan način kradejo novci iz žepa pomilovanja vrednih avstrijskih narodov.

To je pač kaj družega! Italijanski poslanci na Dunaju se hinavsko zvijajo po različnih tiradah in zakrivljenih oblikah svojih iztuhanih govorov, kako kri vični smo Slovenci Primorja nasproti Italijanom, kar se tiče narodne enakopravnosti; kako jih zastopavlja celo vlada in z jedno besedo: kako se jim je boriti za svoj narodni obstanek v Avstriji. Govore, da jim je pravica in dolžnost braniti in hraniti svojo narodnost, istotako, kakor Slovence. V teh svojih prikrivanjih pravega svojega mišljenja znajo se čutiti tako po mačje nesrečne, da bi jih moral človek kar občudovati in jim do pičice verjeti vse, ako bi jim ne videl do obisti. No, mi jih poznamo, zato jim tudi kar v obraz rečemo, da bi oni niti govoriti ne smeli o takozvani narodni enakopravnosti, kajti njihov pojem o tej „jednakopravnosti“ je pač vse kaj družega kakor naš. Isti je poosobljeno podaljšanje italijanskega nadvladja za avstrijsko Primorje; on je neposredna nevarnost interesu avstrijske države in bi se radi tega že a priori moral obsojati ta pojem. Naša narodnost, če tudi se na tako krepkih nogah, ne more nikoli škodovati Avstriji, a italijanski politiki Primorja so zajedno mejaši matere Italije, h kateri jih vleče krivični njih fanatizem, kakor močni magnet. Ako bi avstrijska vlada merila Italijanašem po pojmi njihove enakopravnosti, morala bi merilo to polniti v jedriner, tako dolgo, da bi ne imela sama ničesar več. Kajti po pojmu njihove enakopravnosti bi bil moral postati ves Kras do Postojne pokrajina italijanska, oziroma podaljšana Italija, a zajedno trdè, da je Italija tako daleč, dokler se goveri italijanski jezik. Tako bi lepo po pojmu enakopravnosti, kakor jo razumejo izvestni življi, pomikali in predstavljali mejo Italije bolj in bolj proti severu. In tega se zavedajo prav dobro tudi Lenassi in konsortije, da znači njihov boj za „jednakopravnost“ vse kaj družega, nego boj Slovencev o odnosno Hrvatov avstrij. Primorja.

Kaj pomenja Primorska za nas Slovence? V dodatek k včerajšnji naši notici „Duvalizem in federalizem“ nam je povedati še enkrat, da se ne moremo načuditi dovolj, kako je mogla „Städt. Post“ sprejeti kaj takega v svoje predale kakor je domnevanje o prepustitvi Primorja Italijanom. Tako domnevanje priča o skrajni površnosti pojmov o pravih odnošajih v slovenskem Primorju in o pomenu Primorske za ves narod slovenski. Mi pravimo: to priča o površnosti pojmov o odnošajih v našem Primorju. Vedeti mora dopisnik in vedeti moramo vsi Slovenci, kaj pomeni Primorje za obstanek Slovencev v političkem, a poleg tega tudi v gospodarskem obziru. Ako bi se dali Slovenci Primorja zares izročiti Italijanom, kakor nas izroča dopisnik „Stajerske“, tedaj zgubimo prav kmalo najpoglavitejšo trdnjavo v svojem narodnem gospodarstvu, to je: *jadransko morje* in občutili bi to izgubo vsi Slovenci Kranjske, Šta-

jerške in Koroške, kajti to ve sleherni naš trgovec, da je večja trgovina vseh slovenskih pokrajin tesno navezana na Trst. Ako bi bili odrezani od morja, bil bi to smrten udarec narodnogospodarskemu življenju našemu. Mi, Slovenci Primorja, smo ona četa v narodni naši vojski, ki stoji noč in dan na straži in ki ne dopušča, da bi Nemci izročili Italijanom prim. Slovane na milost in nemilost, kakor si domneva dotični dopisnik v svoji površnosti. Taki argumenti bi pač sodili v kak drugi list, nego pa v „Südt. Post.“ Govorili smo.

Odnosaji na Hrvatskem. Iz Ogulina je došla „Obzoru“ vest, da so se v Dubravi dogodili veliki izgredi. Štiri osebe da so ubite, mnogo da je ranjenih. Volilci da so zasramovali tudi srbskega župnika — drugi pravijo celo, da so ga ubili —, ker je bil prevaril volilce trditvijo, da je kandidat vladne stranke Tomašič — opozicionalec. Če je to res, je pa že značilno, da so morali namreč vladni možje kazati opozicionarno barvo, ako so hoteli biti izvoljeni. — Sad sedanjega zistema na Hrvatskem dozoreva tako, kakor ne more drugače, kjer so nenaravni odnosaji, kjer hočejo po vsej sili vladati proti volji naroda. Tako usiljevanje nenaravnih odnosajev more pač dušiti nekoliko časa glas javnosti, ali slednič dovaja do — izgredov!

Zarota v Atenah. V grški prestolnici so zasledili zaroto zoper kralja in pri tem zaprli več oseb. V zaroti je največ italijanskih anarhistov, kakor voditelj zarote. Zdaj umejemo „navdušenje“ Ital. za grško podjetje! A to je resnica: za take in druge take banditske igrače so kakor ustvarjeni ti ital. „junaki“. Kdo ve, kaj še visi v zraku i nad našo Adrijo, ako se izvestnim elementom ne pokaže dosti zgodaj pot tja, od koder so prišli!

Različne vesti.

Kaj pomeni to? Nocoj ima svojo sejo naš občinski zastop. To ni nič novega, nič posebnega. Ali nekaj posebnega je to, da so v to sejo povabili tudi g. svetovalca Nabergoja!!! Jednoglasi so uničili njegovo izvolitev; kričali so, da ni vreden, da sedi med njimi; prisegli so, da se ne udajo nobeni „sili“, napovedali so odpor zoper namestništvene in ministerijalne naredbe, napovedali so rekurz na upravno sodišče, iz kratka: zarotili so se — in to ne Bog ve kedaj, ampak le pred nekoliko dnevi —, da nikdar ne pripoznajo Nabergoja izvoljenim svetovalcem mestne občine tržaške, a za današnjo sejo so mu vendar doposlali povabilo. Kaj pomeni to?! Ali ni to mala kapitulacija?

Tudi v drugem pogledu so se menda — tako čujemo — Italijani nekoliko prestrašili. Pravijo nam, da se na galeriji ne bodo več ponavljali škandali in gnusni izgredi. Gosp. svetovalec Alojzij Gorjup jih je menda prijel do živega se svojim energičnim nastopom!! Tako treba govoriti, kakor je govoril gospod Gorjup, s takimi ljudmi, kakoršni se shajajo na galeriji mestne zbornice tržaške! Da bi le hoteli od vseh strani primerno govoriti s temi ljudmi, pa bi se kmalu naučili — civilizovanega vedenja!

Slovanska liturgija v Istri. Na vprašanje posl. Rizzi-a: kedaj da italijanski duhovniki zlorabljajo cerkev in propovednico v agitacijske in politiške namene? Dr. Laginja je odgovoril na kratko in primerno: Odkar vrše svojo službo med našim ljudstvom!! V dokaz temu je dejstvo, da je bilo pred 200 leti župnij, v katerih je bila uvedena slovanska liturgija in teh župnij danes — ni več. Kdo je odpravil v teh župnijah slovansko liturgijo?! Na to naj nam odgovore, ki po vsej sili hote potajiti zgodovinsko dejstvo, da se je v minulih časih vršilo po Istri slovansko bogoslužje. To zgodovinsko dejstvo je seveda klasična priča o narodnem značaju Istre, to dejstvo uničuje do korenine domnevano pravico Italijanov do nadvladja v pekraini istrski. Vsa prizadevanja naših nasprotnikov streme za tem, da bi zbrisali spomine na slovansko bogoslužje v Istri. V ta namen se trudijo razni cerkveni „zgodovinarji“ italijanskega mišljenja, v ta namen je škof poreškopoljski leta 1888. razposlal okrožnico, s katero je prepovedal slovansko bogoslužje v svoji škofiji in je zagrozil z odstavljenjem a divinis vsakemu duhovniku, ki bi gojil slovansko bogoslužje. Te dni se je zopet neki laški „zgodovinar“ lotil „zgodovinskega dokaza“, da slovansko bogoslužje v

Istri nima zgodovinskega opravičenja. Mi bi niti ne omenjali te krparije, to je golega zanikanja zgodovinske resnice, ker je krški kanonik Volarič že spregovoril neovržno in zaključno besedo o tem vprašanju, navedši argumentov in zgodovinskih podatkov, pred katerimi se mora ukloniti, komur je do resnice in ne do — Slovanov sovražnih namerov. Mi ne bi omenjali te krparije, pravimo, da se ni oglasila hitro redno — objektivna „Triesterica“. Ta list sicer noče biti ni slovenski ni italijanski, in vršno načelo mu je: objektivnost ali nepristranost do obeh narodnosti. To pa je le golo naključje, samo naključje, nesrečno naključje, da se mu utihotaplja v predale sleherni „argument“ in „dokaz“ — in makari da je tam v Kitaju zagledal beli dan — ako govori zoper Slovane, do čim hoče nesreča, da navadno ne vidi, kar se glasi v prilog Slovanom. Tako je prav po naključju prišla v „Triesterico“ tudi najnovejša krparija alias zgodovinski „dokaz“ zoper opravičenost slovanskega bogoslužja v Istri. Toda „Triesterica“ je objektivna in nepristranski list, ona noče biti ni proti Italijanom ni proti Slovanom! Zato smo uverjeni, da nam bode hvaležna, ako jo opozorimo na zares zgodovinsko, temeljito, neopovrznimi podatki podprto razpravo veleučnega kanonika Volariča v tem vprašanju; mi smo uverjeni, da jo ponatisne čimprej v interesu zgodovinske resnice in v zmyslu svoje širom sveta poznane objektivnosti. Da, tako bodi! Čitali so čitatelji „Triesterice“ „razpravo“ italijanskega zgodovinarja; sedaj pa naj dobe — po blagohotni objektivnosti „Triesterice“ — v roko še Volaričevo razpravo! Potem naj primerjajo in naj sodijo. Tako bodi, da se še bolj utrdi glas o nepristranosti „Triesterice“ gledé na borbe med Italijani in Slovani! In poleg tega odpade še nekoliko dobička za — zgodovinsko resnico!

Učite se slovenski! Nekoliko dni je od tega, ko smo čitali v našem „Piccolo della sera“, da je pravosodni minister Gleispach svetoval neki deputaciji Italijanov, naj se Italijani — pridno uče slovenski. Ker pa nas uči skušnja, da je marsikaj, kar nosi v „Piccolu“ znamko zaresnosti, vendarle izrodek bujno razvite orijentalne fantazije, proračunjen v hujskovalne in agitatorične namene, se nismo brigali dalje za ono vest. No, sedaj je prešla malone v vse novine vest o onem nasvetu; zato jo beležimo tudi mi. Povdariti pa moramo, da se verzija v „Piccolu“ nekoliko razlikuje od one po drugih listih. „Piccolo“ je stvar zasukal nekako tako, kakor da minister zahteva od Italijanov sploh, da se uče slovenski, kar seveda mora razburiti Italijane. Resnica pa je brez dvoma ta, da je svetoval učenje slovenskega jezika uradnikom, da bodo mogli službovati med slovenskim ljudstvom. Ta nasvet je vendar tako naraven, da drugačnega ni mogel dati c. k. minister, in naj je sicer še toliko prijatelj Italijanov. Italijani — kakor so že navajeni, vedno postavljati stvari na glavo — bi hoteli drugače: slovensko ljudstvo naj se uči italijanski zato, da se italijanskim uradnikom ne bo trebalo — nič učiti! Zahteva Italijanov je sicer krivična in absurda, ali oni hoté takó, oni hoté privilegijev ne le v politiškem življenju, ampak tudi po cesarskih uradih. In ako ni vse tako, kakor oni hočejo, potem se zbirajo v deputacije in silijo pred ministre tožit radi kršenja — enakopravnosti na korist Slovanom. Ako ni vse italijansko, pa se ne čutijo enakopravne. Imajo pač svoje posebne pojme! — Od gospoda ministra Gleispacha pa zahtevamo najnujnejše, da odredi potrebno, da se bode vršil tudi v praksi njegov lastni nasvet.

Opravičeno vprašanje. Iz povsem verodostojnega vira smo izvedeli, da je finančna oblast minolega leta naložila globo 2000 gold. nekemu mestnemu svetovalcu, državnemu poslancu italijanskemu in vinogradniku. Ta globa ga je zadela kakor vinogradnika in kletarja, vsakdo si lahko misli torej vzrok globi. To nas ne briga dalje, ali vprašati moram, kaj in kako bi bili pisali italijanski listi, ako bi bil moral n. pr. gospod Nabergoj plačati le 1 gld. globe iz sličnih razlogov?!

Komen je središče spodnjega krassa, Komen je slovenska vas, in ne samo Komen nego tudi ves njegov okraj je polnoma slovenski. Pomislite, dragi čitatelji, kako me je iznenadilo, ko sem danes slučajno prejel v roke odlok komenske c. k. davkarije od dne 31. maja 1897 št. 1413,

pisan v laškem jeziku in dostavljen slovenski stranki v Trstu!! Mislim sem, da je to kaka „slučajna“ pomota, ali stranka mi je izjavila da je to že drugi taki odlok v teku 14 dnij (!) in da poslednjega odpošlje nazaj, ker ga ne razume. Ako ni to preziranje enakopravnosti — potem res ne vem kaj bi se moralo imenovati takima! Kaj vendar misli s. c. kr. davkarija s ta im postopanjem?? Saj smo menda v Avstriji, in v avstriji menda veljajo državni temeljni zakoni katerim se mora pokoriti tudi — davkarija v Komnu: „Nebodigatreba“.

Ruska križarka „Vestnik“ dospela je sinoči ob 7½ uri iz Smirne v tukajšnje pistanišče, kjer ostane 14 dnij. Zamenjati hoče jeden jadernik. Poveljnik ladiji je fregatni kapitan Young. Na ladiji je 198 ljudij in 14 topov. O prihodu oddala je križarka običajnih 21 strelav, ki so veličastno doneli v ulice tržaške; odzvala se je takoj nabrežna baterija. Ker je ta čas ravno igrala vojaška godba, nabrala se je velika množica radovednih ljudij, da vidi došlega gosta naše Amfitrite.

Rodoljubje Svetoivančanov. „Bodete-li birmali svojega sinčka?“ Tako je vprašala soseda ženo nekega zaprtega okoličana. — „Ne morem, saj veste, da treba marsikaj, kar jaz ne premorem v sedanjih razmerah“ — tako je odgovorila žalostno nesrečna žena. Ta pogovor se je vršil v društveni krčmi pri sv. Ivanu in ga je slučajno čul tudi g. H., in ne bodi len, je hitro naprosil navzočo gospodičino Čargovo, da bi kaj nabrala za ubogo ženo. Rečeno, storjeno. Imenovana gospodičina je na mestu nabrala med gosti svoto 8 gl. A ko je nekdo izročil ta znesek dotični materi — ki pa ni ničesar slutila o tem, kar se je godilo — zalile so siroti solze oči in zahvaljevala se je iskreno blagim darovalcem. Tako je rodoljubje Svetoivančanov!

Za podružnico družbe sv. Cirila in Metoda na Greti se je nabralo v pušici-nabiralniku v krčmi g. Katalana 3 gld. 20 nvč. in v zadružni krčmi v Rojanu 1 gld. 80 nvč.

Letni občni zbor rojanskega posojilnega in konsumnega društva vršil se bode v ponedeljek, dne 7. junija 1897. ob 3. uri pop. v društvenih prostorih, na kateri se vabi vse ude, zopombo, da posebna vabila se ne razpošiljajo.

Pevsko društvo „Adrija“ v Barkovljah imelo je minole nedeljo, dne 30. maja svoj redni občni zbor. — V novi odbor so bili izvoljeni: Dragotin Pertot (Križetov) predsednikom, Hrabroslav Ražem podpredsednikom, Josip Sulčić tajnikom, Henrik Martelanc blagajnikom. Odborniki: Josip Pertot (Tičetov), Jakob Pertot (Mešina), Dragotin Pertot (Jernejev), Valentin Tavčer, Josip Pertot (Štak). Namestniki: Jurij Čok, Svetko Čok, Venceslav Martelanc. Pregledovalci računov: Anton Grbec, Angelj Martelanc. — Po dovršenem občnem zboru razvila se je v vrtu gostilne g. Starca prav prijetna pevska zabava.

Za uboge rodbine, radi volilnih izgredov zaprtih okoličanov je nabral g. Katalan: Josip Katalan 3 gl., Šumi 1 gl., Ant. Guštin 30 nč., Josip Petrič 20, Fran Fuk 50, Andrej Ferluga 30, Miha Požar 30, M. Ogrizek 10, J. Verne 10, M. Fabjan 30, Josip Požar 50, Šocio od Pipana 20, Mlekar iz Lonjerja 50, J. Piščanc 20, Fran Cink 20, J. M. Bole 50, P. Fran Rak 20, Gašpar Rak 20, Valentin Piščanc 20, Ant. Kerševan 20, Ant. Zamperlo 20, J. Piščanc 50, J. Piščanc 20, Fran Pirievic 20, Ivan Kramar 30, Ant. Abraht 50, in Jernej Venuti 30. O priliki občnega zbora ženske podružnice družbe sv. C. in M. v Rojanu 285.

Gospa Ivanka Mikelič je nabrala: Ivanka Mikelič 50 nč., Rudi in Olga 40, Ant. Bremic 50, Pavel Mikelič 50, Kapetan 50, Franjo Kravos 20, Venuti Just 20, Kralj Anton 50, Ferluga Ivan 20, Jakob Ferluga 10, Ivana Ferfolja 20, Fran Ferfolja 50, Fran Ferfolja ml. 20, Štolfa Josip 20, Zlobec Alojz 20, Ferluga J. M. 20, Piščanc Josip 80, Ivan Kavčič 40, Venuti Miha 50, Fr. Guštin 1 gl., H. Šonc 1 gl., J. Macarol 1 gl., Josip Pertot 50, Marica Debelak 50, Zupančič Franja 20, Anton Kovačič 30, Filičič 50 in Ogrizek Marija 15.

Glavna skupščina „Legs Nazionale“ se je vršila minole nedelje v Roveredu, toda ob le srednji udeležbi. Bilo je le kakih 150 delegatov. Da se je ob vsprejemu gostov lomilo nebrojno običajnih fraz, to se razume ob sebi, tega ne treba praviti. V poročilih o delovanju posamičnih sekcij družbe, so posebno proslavljali — Dalmatince! Ti ljubi čita-

